

ข้อมูลการเฝ้าระวังเพื่อเฝ้าระวังยาสังคม

เอกสารประกอบการสัมมนา

" การจัดการความรู้เพื่อสันติสุขภาวะพื้นที่ภาคใต้ "

วันที่ 7-8 พฤศจิกายน 2550

ณ. ห้องจูปีเตอร์ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพมหานคร

ISBN 978-974-299-114-2

จัดทำโดย :

นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ

นายแพทย์วรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย

ดร.เมตตา ภูนิ้ง

สนับสนุนการจัดพิมพ์ :

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

ออกแบบปกและรูปเล่ม :

พินิจ หิรัญสิริสมบัติ มือถือ 081-8692997

พิมพ์ที่ :

บริษัท แพลน พรินท์ติ้ง จำกัด โทร. 0 2587 1377

คำนำพู่จัดพิมพ์

เป็นเวลาเกือบ 4 ปีที่ประเด็นความไม่สงบในภาคใต้ ปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อทุกชนิดแทบทุกวันอย่างต่อเนื่อง แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามจะชี้แจงว่าสถานการณ์ต่างๆ ค่อยๆ ดีขึ้น แต่คนจำนวนมากที่ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เองกลับไม่มีความมั่นใจในข้อสรุปดังกล่าว จำนวนคนที่บาดเจ็บและเสียชีวิต รวมทั้งทรัพย์สินที่เสียหายเพิ่มขึ้นในแต่ละวันเป็นเครื่องยืนยันความไม่มั่นใจดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ทำไมการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในภาคใต้ที่ผ่านมา จึงยังไม่สามารถบรรเทาหรือเยียวยาปัญหาดังกล่าวได้..... หรือเราทุ่มเทความพยายามต่างๆ ไม่เพียงพอ

หากพิจารณาจากทรัพยากรต่างๆ ที่ภาครัฐได้ทุ่มเทตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามา อาจกล่าวได้ว่าภาครัฐได้ทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่แล้วเพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าว ประเด็นก็คือ เราได้แก้ไขปัญหาย่างถูกต้องทางแล้วหรือไม่

ปัญหาส่วนใหญ่เราอาจใช้ประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่ เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหามาโดยไม่ยากนัก แต่ปัญหาที่มีความซับซ้อนเช่นกรณีความไม่สงบในภาคใต้ ความรู้ที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอและนำไปสู่ความผิดพลาดในการแก้ไขปัญหามาได้ และที่ผ่านมามีรูปธรรมการแก้ไขปัญหาลักษณะที่สะท้อนความผิดพลาดดังกล่าว

ทุกคนฝันอยากเห็นสถานการณ์ในภาคใต้คืนสู่สันติสุขโดยเร็ว และนำสุขภาวะคืนสู่พี่น้องประชาชนทุกคน ผันดังกล่าวจะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อเราใช้สติและปัญญาในการแก้ไขปัญหา ปัญญาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการจัดการให้เกิดความรู้จริงเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อรู้เหตุแห่งปัญหาแล้ว การหาทางออกจึงไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ในฐานะองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทในการบริหารจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของระบบสุขภาพ มีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการขับเคลื่อนกลไกจัดการความรู้เพื่อสันติสุขภาวะในพื้นที่ภาคใต้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ก้าวข้างหน้าจะเป็นก้าวที่นำไปสู่ฝันของทุกคนที่เป็นจริงในระยะเวลาอันใกล้ต่อไป

(นายแพทย์ พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข)

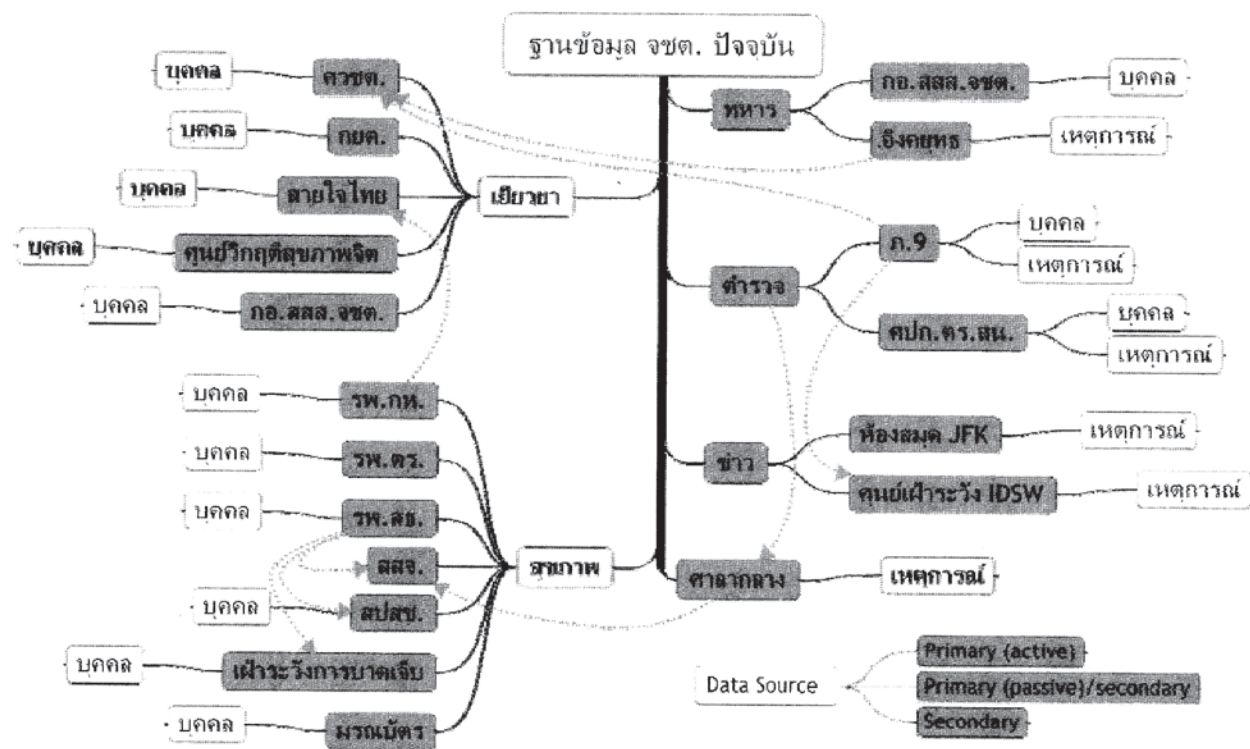
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข(สวรส.)

การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการช่วยเหลือเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง ในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

นับตั้งแต่เหตุการณ์ปล้นปืนจากค่ายทหารในจังหวัดนราธิวาส เมื่อต้นปี 2547 เป็นต้นมา ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็น การวางระเบิดและเผาทำลายสถานที่ต่างๆ ทั้งของราชการและเอกชน การชุมนุม การก่อการจลาจล รวมไปถึงการทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนผู้บริสุทธิ์รายวัน นับวันจะทวีความรุนแรงและขยายพื้นที่ลุกลามมากขึ้นเรื่อยๆ จนอาจถือได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้และของประเทศ จนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 มีจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงรวมทั้งสิ้น 9,236 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตรวม 2,623 คน มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 7,494 คน

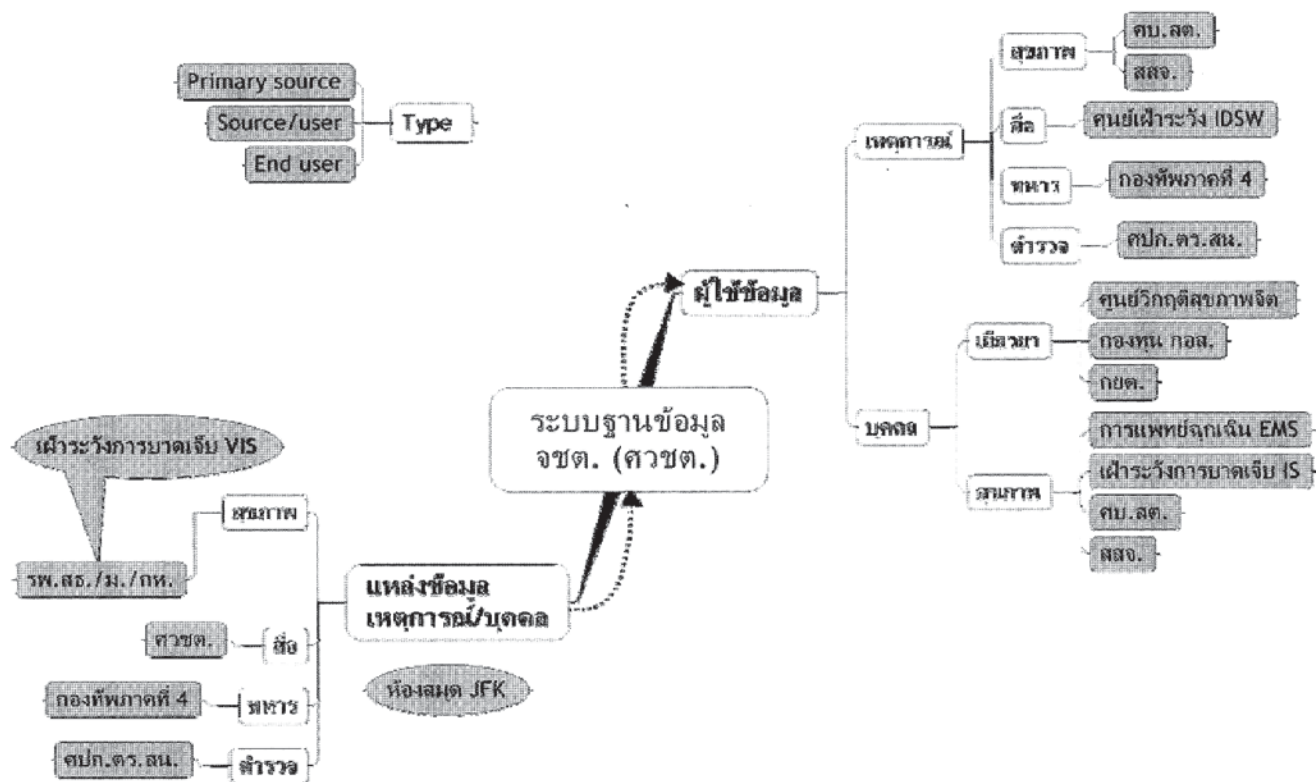
ขณะที่หน่วยงานหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน กำลังร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตดังกล่าว ได้มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบและผู้บาดเจ็บเสียชีวิตโดยหลายหน่วยงาน เช่น ทหาร ตำรวจ และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เช่น คณะรัฐศาสตร์ และสำนักวิทยบริการ ซึ่งเก็บข้อมูลจากข่าวของสื่อมวลชน (แผนภูมิที่ 1.) โดยในปี 2549 สำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีความพยายามในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว แต่ประสบปัญหาที่แหล่งข้อมูลส่วนใหญ่ยังขาดการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

ทำให้ในภาพรวมข้อมูลมีความซ้ำซ้อนแต่ไม่ครบถ้วน ขาดตัวแปรที่สำคัญ
ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดความถูกต้อง และยากต่อการเชื่อมโยงข้อมูลจาก
ต่างแหล่งข้อมูลเข้าด้วยกัน ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์
ได้อย่างเต็มที่

แผนภูมิที่ 1. ระบบข้อมูลข่าวสารความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี 2549

ในปลายปี 2549 หลายหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงได้ร่วมกันพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น โดยได้พยายามเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการเก็บข้อมูล โดยการรวบรวมแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่แล้วมาวิเคราะห์โครงสร้างของข้อมูล เพื่อตั้งตัวแปรที่ใช้ในการเชื่อมโยง (Key field) ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งในระดับเหตุการณ์และระดับบุคคล และได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สวชต.) เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เข้าด้วยกัน (แผนภูมิที่ 2.) เพื่อนำไปใช้ติดตามให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ และได้พัฒนาระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บจาก ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Violence-related Injury Surveillance-VIS) ขึ้นเพื่อแก้ปัญห การขาดข้อมูลการบาดเจ็บของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายหลายองค์กร เช่น ชมรมแพทย์ชนบท สื่อมวลชน และสมาพันธ์ ครูจังหวัดชายแดนใต้จัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ (Intellectual Deep South Watch-IDSW) ขึ้นเพื่อจัดการข้อมูลข่าวสารเพื่อการเฝ้าระวังสถานการณ์และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง (right understanding) ให้แก่สังคมในวงกว้าง และเปิดพื้นที่ความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วนในการร่วมคลี่คลายปัญหาความรุนแรงและความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนภูมิที่ 2. ระบบข้อมูลข่าวสารความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี 2550

ระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บจากความรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Violence-related Injury Surveillance-VIS)

ระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Violence-related Injury Surveillance-VIS) เป็นความร่วมมือระหว่างโรงพยาบาลของรัฐและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศบ.สส.) สำนักงานป้องกันและควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา สำนักกระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศวชต.) และหน่วยกระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลมาตั้งแต่เดือนมกราคม 2550

ที่มา

ระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า VIS เป็นการพัฒนาด้อยอดมาจากระบบเฝ้าระวัง การบาดเจ็บระดับประเทศ (National Injury Surveillance) หรือ IS ที่พัฒนา โดยสำนักกระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข มาตั้งแต่ปี 2538 โดยได้นำมา ปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเก็บข้อมูลของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากสาเหตุภายนอกแบบตั้งใจ (Intentional injury) ทุกราย ที่มารับการรักษาและชันสูตรพลิกศพที่โรงพยาบาล ของรัฐทุกแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวม 47 แห่ง

วัตถุประสงค์

เป้าหมายหลักของระบบ VIS คือ การสร้างระบบฐานข้อมูลให้เอื้อต่อการนำไปใช้ในการควบคุมป้องกันการบาดเจ็บ การพัฒนาระบบบริการ การแพทย์ฉุกเฉิน การกำหนดนโยบายและวางแผนจัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข และการช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้สูญเสียและครอบครัว ด้วยการจัดการข้อมูลหลัก 5 ด้านอย่างเป็นระบบ คือ 1. ข้อมูลขนาดและแนวโน้มของปัญหาการบาดเจ็บ 2. ข้อมูลกลุ่มเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยงของการบาดเจ็บ 3. ข้อมูลคุณภาพระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน 4. ข้อมูลความต้องการทรัพยากรสาธารณสุขในระดับพื้นที่ 5. ข้อมูลผู้สูญเสียและครอบครัว

การเผยแพร่และใช้ประโยชน์ข้อมูล

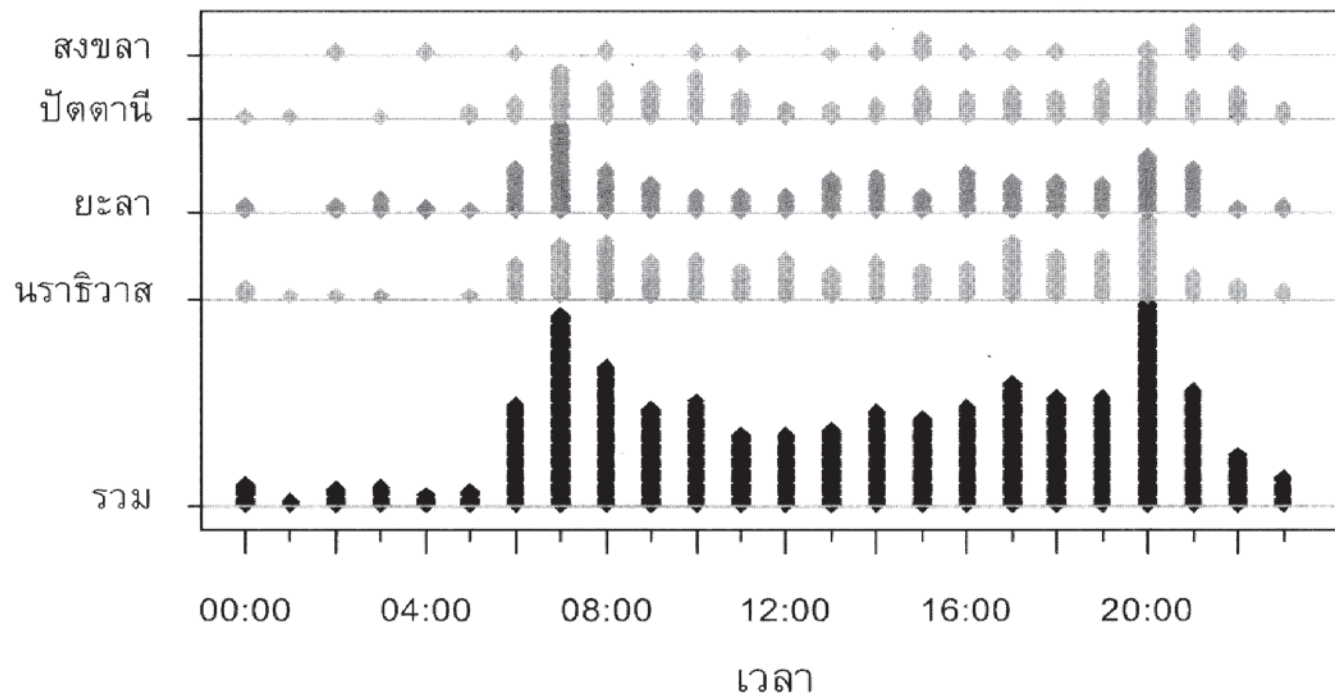
นอกเหนือจากการนำเสนอผลการวิเคราะห์สถานการณ์รายเดือนและการวิเคราะห์เปรียบเทียบสถานการณ์ราย 3 เดือนให้แก่หน่วยงานต่างๆ ผ่านทางรายงาน ให้แก่นักวิชาการผ่านทางวารสารวิชาการและการนำเสนอในเวทีวิชาการ และแก่สาธารณะผ่านเว็บไซต์ของ VIS (www.medipe.psu.ac.th/vis) และเว็บไซต์ของศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ (www.deepsouthwatch.org) เป็นประจำแล้ว VIS ยังส่งข้อมูลและรายงานผลการวิเคราะห์เฉพาะด้านให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ เครือข่ายการเยียวยาด้านจิตใจของกรมสุขภาพจิต ศูนย์นเรนทร และศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทรวงสาธารณสุข และนักวิชาการต่างๆ เป็นต้น

แนวทางการดำเนินการในอนาคต

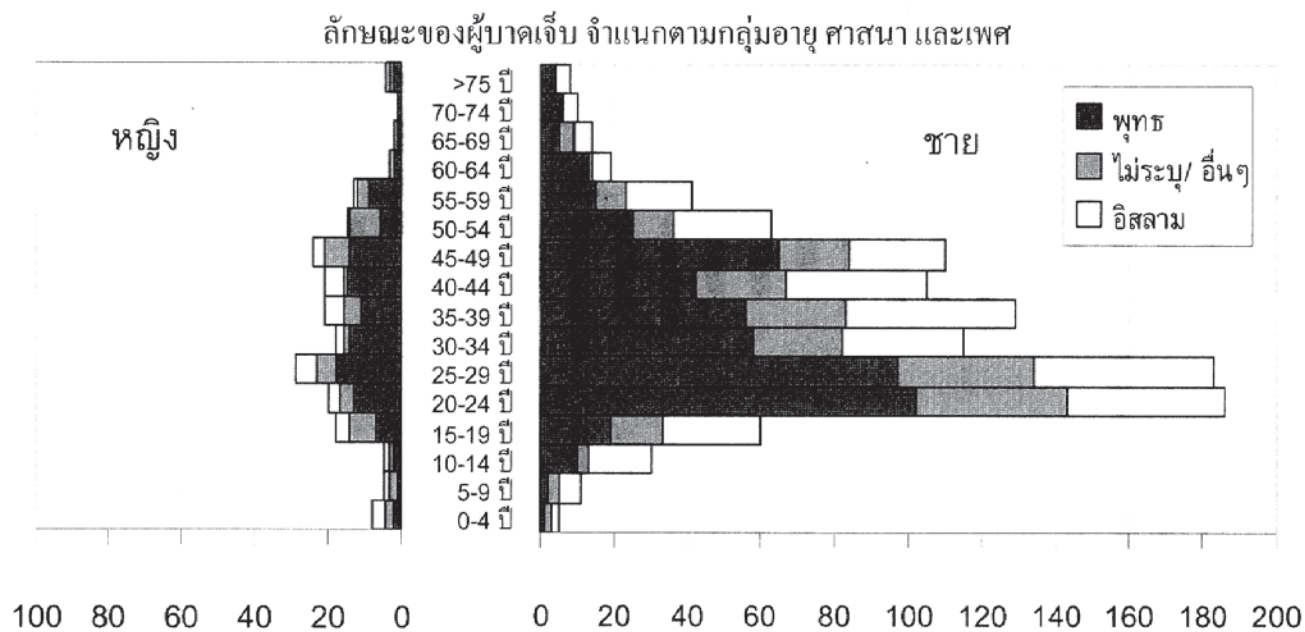
ในระยะต่อไป VIS จะมุ่งพัฒนาหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ทั้งในระดับโรงพยาบาล จังหวัด และเขต ให้สามารถจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลได้ด้วยตนเองและสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในงานสาธารณสุขในพื้นที่ ส่งเสริมการใช้ข้อมูล VIS ในการศึกษาวิจัยและพัฒนา และให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลในตารางแสดงผลการวิเคราะห์และกราฟต่างๆ ทั้งในแง่เหตุการณ์ บุคคล การบาดเจ็บเสียชีวิต และการรักษาพยาบาลผ่านทางเว็บไซต์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว โดยผู้ใช้สามารถเลือกตัวแปรต่างๆ มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในแง่มุมต่างๆ ที่ต้องการได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาการบาดเจ็บจากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานสถานการณ์ VIS ประจำเดือน
มกราคม - มิถุนายน 2550

การกระจายของเวลาที่เกิดเหตุการณ์จำแนกตามจังหวัด

แผนภูมิที่ 3. จำนวนเหตุการณ์จำแนกตามจังหวัดและเวลาที่เกิดเหตุการณ์ (1 จุด 1 เหตุการณ์)

แผนภูมิที่ 4. ลักษณะของผู้บาดเจ็บจำแนกตามกลุ่มอายุ ศาสนา และเพศ (Pyramid plot)

แผนภูมิที่ 5. Area map แสดงอัตราการบาดเจ็บเฉลี่ยและจำนวนบาดเจ็บรายเดือนจำแนกตามอำเภอที่เกิดเหตุการณ์

ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ จากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.)

บทนำ

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ได้ทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากความรุนแรงเป็นจำนวนมาก ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตส่วนใหญ่มักเป็นผู้ชาย ซึ่งส่งผลให้ครอบครัวที่ต้องเผชิญกับการสูญเสียผู้นำมีโครงสร้างของครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป หญิงหม้ายต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นหัวหน้าครอบครัว รับภาระหน้าที่การหารายได้มาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว และการอบรมสั่งสอนลูก หญิงหม้ายที่ตกอยู่ในสถานะเช่นนี้ต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อฟื้นฟูจิตใจ สร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจในการที่จะเป็นที่พึ่งของครอบครัวได้ และครอบครัวผู้สูญเสียเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและเพียงพอที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ตามปกติอย่างมั่นคง รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ดังมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 และมีหน่วยงานหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่ได้ระดมกำลังให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้สูญเสีย โดยมีโจทย์ที่สำคัญคือ ทำอย่างไรการเยียวยาจึงจะครอบคลุมทั่วถึง รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบเหล่านี้

ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2549 โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี ประธานกองทุนสมานฉันท์แห่งชาติ ผศ. ปิยะ กิจถาวร รักษาการในตำแหน่งคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และ ศ.ดร.นพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ มีวัตถุประสงค์

เพื่อการบริหารจัดการทางด้านวิชาการ พัฒนาองค์ความรู้ และร่วมพัฒนา
ประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่แนวทาง การป้องกัน แก้ไข และให้ความ
ช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบและครอบครัว ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่าง
มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยมุ่งเน้น การเยียวยาและให้ความช่วยเหลือ
กลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบรุนแรง ได้แก่ หญิงหม้ายและเด็กกำพร้า ให้มีความ
เข้มแข็งและสามารถช่วยตนเองได้ อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

ด้านการวิจัย

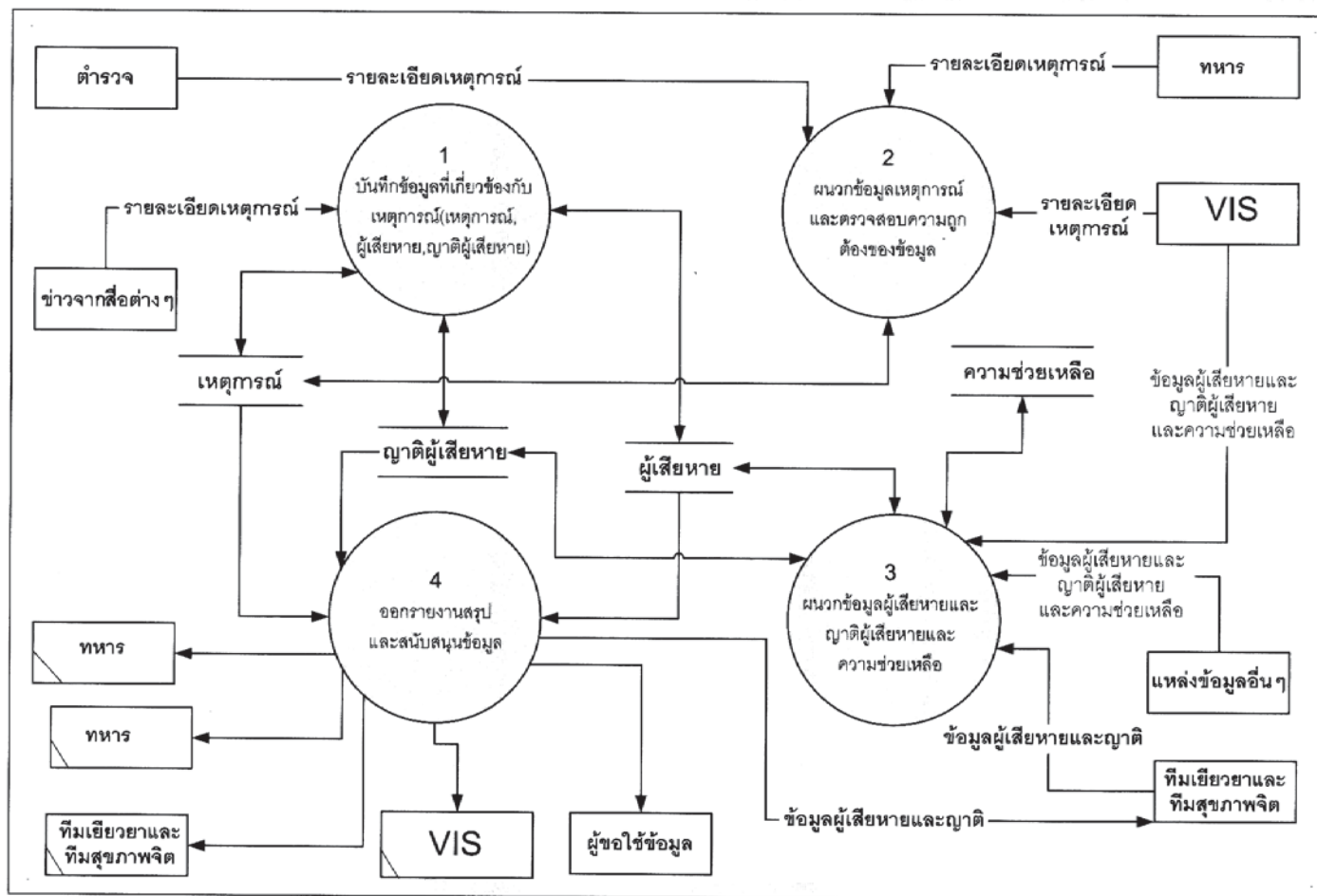
1. เพื่อสร้างฐานข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบที่ทันสมัย มีความครบถ้วน
ถูกต้อง
2. เพื่อติดตามและรายงานความก้าวหน้าการช่วยเหลือเยียวยา
ผู้ได้รับผลกระทบ
3. เพื่อทำงานวิจัยทางวิชาการที่มีคุณภาพ
4. เพื่อจัดประชุมวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้ที่สนใจเป็น
ประจำทุกปี

ด้านการพัฒนา

1. เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อมูลจากทุกฝ่ายมาร่วมเรียนรู้และ
แก้ไขปัญหา
2. เพื่อจัดระบบการจัดการการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ที่เข้าถึง
ผู้ที่ได้รับผลกระทบ เหมาะสม และมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร ระหว่างพื้นที่ ประเทศ
และนานาชาติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ทำหน้าที่ประสานงานเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบและครอบครัวจากหลายแหล่งข้อมูล เช่น กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค 9 กรมแพทย์ทหารบก ระบบฐานข้อมูลข่าวจากสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เครือข่ายเฝ้าระวังการบาดเจ็บจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Violence-related Injury Surveillance-VIS) กรมสุขภาพจิต ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กยต.) และสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) เป็นต้น

แผนภูมิที่ 6. แผนผังการประสานเชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง ศวชต. และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

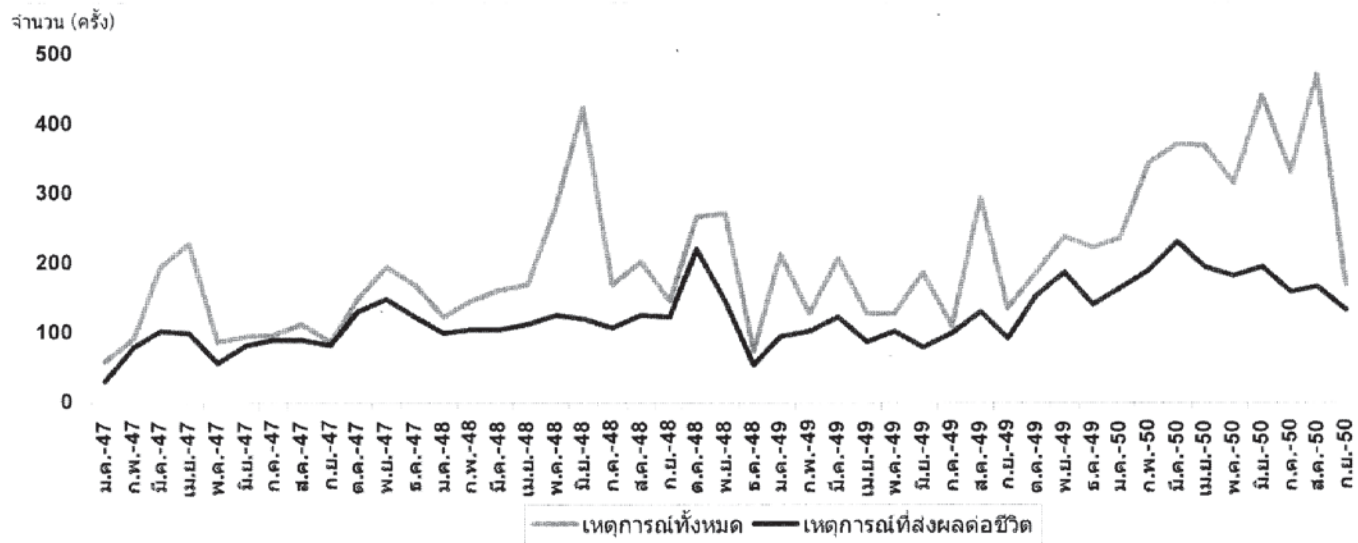
การบริหารจัดการข้อมูลด้วยระบบ Computer network

- Database server computer ติดตั้งระบบปฏิบัติการ Windows 2003 Server, Microsoft SQL Server 2000, Borland Database Engine (BDE) และ DSCC Database Management System Program
- Client computer ติดตั้งระบบปฏิบัติการ Windows XP, SQL Server ODBC, Borland Database Engine (BDE) และ DSCC Database Management System Program
- การจัดการข้อมูลของผู้ใช้จะดำเนินการผ่านทางโปรแกรม DSCC Database Management System

ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สถานการณ์ความรุนแรง การบาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

สถานการณ์ความรุนแรงตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2547 - วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2550 มีเหตุการณ์เกิดขึ้นทั้งหมด 9,236 ครั้ง เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อชีวิตทั้งการบาดเจ็บและเสียชีวิต จำนวน 5,568 ครั้ง (แผนภูมิที่ 7.)

แผนภูมิที่ 7. เหตุการณ์ความไม่สงบตั้งแต่ มกราคม 2547 - กันยายน 2550

จากเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยในปี 2547 เกิดเหตุการณ์จำนวน 1,115 ครั้ง ปี 2548 จำนวน 1,445 ครั้ง ปี 2549 1,394 ครั้ง และปี 2550 จำนวน 1,614 ครั้ง ส่วนลักษณะของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตนั้นพบว่า ในผู้ประสบเหตุทั้งหมด 9,138 คน มีผู้ที่ปลอดภัย จำนวน 1,644 คน (ร้อยละ 18) มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 7,494 คน (ร้อยละ 82) ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิต 2,623 คน (อัตราป่วยตายร้อยละ 29) โดยมีเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีได้รับบาดเจ็บจำนวน 269 คน (ร้อยละ 3) ในจำนวนนี้เด็กเสียชีวิตจำนวน 44 คน (อัตราป่วยตายร้อยละ 16) โดยที่เด็กมีชีวิตรอดจำนวน 30 คน ที่อยู่ในเหตุการณ์ขณะที่พ่อหรือแม่ ถูกทำร้าย และมีหญิงหม้าย จำนวน 691 คน ซึ่งมีค่ามัธยฐานของอายุ 42 ปี และช่วงอายุอยู่ระหว่าง 18-80 ปี

การติดตามครอบครัวของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต

จากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

การติดตามครอบครัวของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ นั้น โดยรวมศวชต.สามารถติดตามข้อมูลของครอบครัวของผู้ประสบเหตุได้จำนวน 1,693 คน (ร้อยละ 19) โดยในครอบครัวผู้เสียชีวิตติดตามได้ร้อยละ 38 และในครอบครัวผู้บาดเจ็บติดตามได้ ร้อยละ 13 และสามารถติดตามข้อมูลของหญิงหม้ายและเด็กกำพร้าได้ร้อยละ 17 โดย 2 ใน 3 ของผู้เสียชีวิตมีภรรยา/สามีคนเดียว และครึ่งหนึ่งมีลูก 1-2 คน

ข้อเสนอแนะ

จากการทำงานของ ศวชต. ในช่วงที่ผ่านมาพบว่า เมื่อต้องการตอบคำถามสำคัญที่ว่า “การเยียวยาทำได้ครอบคลุมทั่วถึงแค่ไหน?” คำตอบที่ได้ยังไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากข้อมูลการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบของแต่ละหน่วยงานจะมีเฉพาะข้อมูลพื้นฐานตามการทำงานของ

หน่วยงานนั้น ๆ เท่านั้น แนวทางที่จะแก้ปัญหาข้อจำกัดนี้เพื่อให้ทำให้สามารถตอบคำถามความครอบคลุมของการช่วยเหลือเยียวยาในภาพรวมได้คือ การจัดระบบฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงข้อมูลจากทุกแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ มีการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูลบุคคลด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลโดยใช้เลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เพื่อป้องกันปัญหาความซ้ำซ้อนและไม่ทั่วถึงของการเยียวยา แต่ในขณะนี้ในฐานข้อมูลรวมของ ศวชต. มีข้อมูลเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักเพียงร้อยละ 44 เท่านั้น

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ นอกจากทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากความรุนแรงเป็นจำนวนมากแล้ว ยังทำให้ครอบครัวที่ต้องสูญเสียหัวหน้าครอบครัวมีโครงสร้างและความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป โจทย์ที่สำคัญคือทำอย่างไรครอบครัวเหล่านี้จึงจะลุกขึ้นยืนได้ด้วยตัวเองได้ ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมกลุ่มหมิงหม้าย และการวิจัยของทีมภาคสนาม ศวชต. พบว่า หมิงหม้ายส่วนใหญ่ซึ่งเดิมเป็นแม่บ้านเมื่อต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัวมีความต้องการการประกอบอาชีพที่มั่นคงโดยไม่ต้องการย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนและไม่ต้องการเดินทางไกลเนื่องจากมีความกลัวในด้านความปลอดภัย การช่วยเหลือเรื่องอาชีพในกลุ่มนี้จึงควรคำนึงถึงความต้องการเหล่านี้เป็นสำคัญ และเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมในชุมชนนั้น ๆ

นอกจากการสูญเสียหัวหน้าครอบครัวที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนแล้ว ระบบการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันจากฐานข้อมูลรวมของ ศวชต. พบว่า มีโรงเรียนถูกเผาจำนวน 292 แห่ง ครูจำนวนมากถูกทำร้าย และโรงเรียนต้องปิดเรียนบ่อยครั้ง สร้างความหวาดกลัวและส่งผลกระทบต่อการศึกษาและพัฒนาการของเด็กเป็นอันมาก

การสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อความรุนแรงที่ได้สร้างบาดแผลทางจิตใจ
ต่อเด็กควบคู่ไปกับการเยียวยา ด้านจิตใจอย่างต่อเนื่อง การสร้างขวัญกำลังใจ
ให้กับครู และการจัดระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของ
สถานการณ์เช่นนี้ จะทำให้เด็กเหล่านี้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่าง
เหมาะสมเต็มตามศักยภาพ และสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและ
เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้ในระยะยาว

ศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ (Intellectual Deep South Watch - IDSW)

ศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ หรือ Intellectual Deep South Watch (IDSW) เป็นองค์กรประสานงานเครือข่ายแนวราบของภาคประชาสังคมและนักวิชาการ โดยมีต้นกำเนิดจากศูนย์ข่าวอิศราซึ่งก่อตั้งโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่ในอดีตเคยเป็นศูนย์ข่าวส่วนหน้าของกลุ่มสื่อมวลชนหัวก้าวหน้า ที่ได้อาสามาส่องหาความจริงในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสะท้อนให้แก่สาธารณะในวงกว้าง อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการเชื่อมประสานและขับเคลื่อนผู้คนในและนอกพื้นที่ที่มีความตั้งใจในการแสวงหาสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงในสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ หรือ Intellectual Deep South Watch (IDSW) จึงได้ถือกำเนิดขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการวิเคราะห์สถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้อย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขับเคลื่อนภาคประชาสังคมที่มีความสนใจในด้านการเฝ้าระวังติดตามสถานการณ์ด้วยข้อมูลข่าวสาร และมีจุดเด่นคือมุ่งเปิดพื้นที่การสื่อสารข้อเท็จจริงจากในพื้นที่สู่สาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง (right understanding) ให้แก่สังคมไทยผ่านกลไกของสื่อสารมวลชน โดยศูนย์ข่าวอิศราหรือสถาบันข่าวอิศราในปัจจุบันยังคงทำหน้าที่ศูนย์ข่าวที่รายงานข่าวรายวันและข้อเท็จจริงอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป และเป็นหนึ่งในภาคีสำคัญของศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ชายแดนใต้ ซึ่งมีองค์กรประกอบของหลายภาค

ส่วนโดยเฉพาะนักวิชาการในการขับเคลื่อนการจัดการข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารต่อสาธารณะให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พันธกิจของ Intellectual Deep South Watch

1. การจัดการข้อมูลข่าวสารเพื่อการเฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

ในปัจจุบันศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ชายแดนใต้ได้รวบรวมข้อมูลเหตุการณ์การก่อความไม่สงบจากแหล่งข่าวของสื่อมวลชนที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จัดเก็บ ข้อมูลจากระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Violence-related Injury Surveillance) ที่กระทรวงสาธารณสุขและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ร่วมกันดำเนินการ และการทำข่าวเจาะลึกในประเด็นที่น่าสนใจเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันโดยเครือข่ายผู้ที่สนใจติดตามสถานการณ์ความไม่สงบอย่างใกล้ชิด รวมทั้งมีการจัดการข้อมูลเชิงการวิจัยเพื่อสังเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ที่เป็นอยู่และแนวโน้มในอนาคต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการต่อยอดให้กับข้อมูลดิบที่มีอยู่โดยนำมาจัดการให้เป็นข้อมูลข่าวสารและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ในการสะท้อนความจริงเพื่อความเข้าใจสถานการณ์ความไม่สงบเพื่อเป็นรากฐานในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง (right understanding) ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ความรุนแรงได้สร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับคนไทยทุกคนแม้แต่คนที่ไม่ได้อยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สังคมที่ผู้คนเคยอยู่ร่วมกันอย่าง

สมานฉันท์ ก็เกิดความรู้สึกหวาดระแวงและอคติระหว่างกันสะสมมากขึ้น
มากขึ้นการเร่งสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ การเผยแพร่ให้เห็นวิถีชีวิต
ที่เป็นจริงอันงดงามของทั้งสองศาสนิกในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การ
ช่วยเหลือส่งเสริมพี่น้องในสามจังหวัดที่ทุกข์ยากให้สามารถอยู่ร่วมกันได้
อย่างเกื้อกูล จะทำให้เกิดความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องขึ้นในสังคม
แทนมายาคติที่จะนำไปสู่ความเครียดแค้นเกลียดชังและระหว่างคน
ต่างชาติพันธุ์ ต่างภาษา ต่างศาสนา อันจะเป็นเงื่อนไขสำคัญแห่งสันติสุขใน
ระยะยาวของสังคมชายแดนใต้

3. เปิดพื้นที่ความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วนในการร่วมคลี่คลาย ปัญหาความรุนแรง

ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ทางสังคมในการแก้ปัญหาไฟใต้ได้
หดตัวลงอย่างรวดเร็ว เหลือแต่พื้นที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในสายความมั่นคงเท่านั้น
ภาคประชาสังคม นักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้นำศาสนา และปัญญาชนในพื้นที่
ต่างไม่สามารถแสดงออกและสร้างกลไกความร่วมมือในการหนุนเสริมซึ่ง
กันและกันเพื่อวิกฤตนี้ได้ ซึ่งล้าหลัง กลไกการจัดการด้วยกำลังอำนาจนั้น
เป็นที่ประจักษ์ว่าไม่สามารถแก้ปัญหาไฟใต้ให้สงบลงได้ การเปิดพื้นที่ให้
หลายภาคส่วนได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยกันมองปัญหาจากคนละมุม
อย่างรอบด้าน และร่วมกันแก้ปัญหาคนละไม้คนละมืออย่างสอดคล้องกัน
เช่น การเปิดพื้นที่ด้วยเวทีวิเคราะห์สถานการณ์และประสานความร่วมมือ
ระหว่างเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ การเปิดพื้นที่ด้วยเวทีวิชาการ การเปิดพื้นที่
สาธารณะด้วยสื่อ internet และสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น จะเป็นการพัฒนาศักยภาพ
ในการแก้ปัญหาของคนในพื้นที่และทำให้สถานการณ์คลี่คลายได้ใน
ระยะยาว

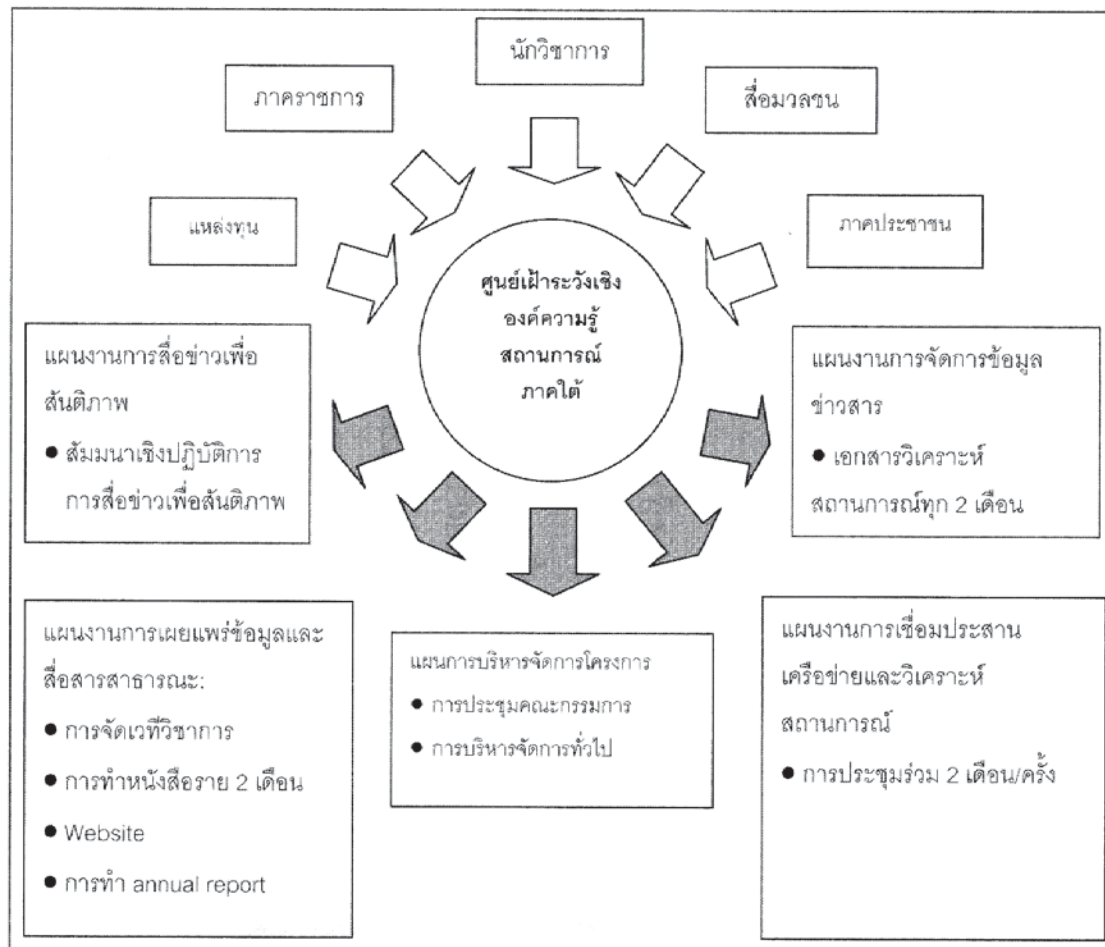
เครือข่ายหลักของ IDSW

1. ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตภิรมย์ศรี และคณะ จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงจากข้อมูลข่าว โดยจะเป็นแกนในการจัดตั้ง Excellence center ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ด้านจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดการงานวิจัยและการจัดการความรู้ในเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมีบทบาทหลักในการจัดตั้งเครือข่ายระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Violence-related Injury Surveillance-VIS) ในโรงพยาบาลของรัฐทุกแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รวม 47 แห่ง ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลักของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากความรุนแรง
3. ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศวชต.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งได้มีการรวบรวมข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ จากฐานข้อมูลต่างๆ เช่น ฐานข้อมูลข่าว ฐานข้อมูลตำรวจ ฐานข้อมูลทหาร ฐานข้อมูลระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บ VIS มาเชื่อมโยงกันเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อการเยียวยาผู้สูญเสียจากสถานการณ์ไฟใต้ รวมทั้งมีความพยายามที่จะสร้างรูปแบบการดูแลเยียวยากันเองในชุมชนของภาคประชาชน
4. สถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพภาคใต้ (วพส.) ซึ่งสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่หลายประเด็นโดยเฉพาะในประเด็น

- การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบผ่าน
ศวชต. และการเชื่อมโยงนักวิชาการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
กับชุมชนผ่านโครงการบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ (สวรส.ใต้) เป็นอีกองค์กรที่
สนับสนุนการวิจัยด้านสุขภาพ และมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อ
ทุกภาคส่วนในพื้นที่
 6. หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ โดยผศ.อัมจิต เลิศพงษ์สมบัติ ได้อาสาที่จะ
รวบรวมทำ research mapping และรวบรวมทัศนะ ข้อคิดเห็นของ
นักวิชาการหรือผู้นำทางความคิดในสังคมเกี่ยวกับสถานการณ์
ไฟใต้ เพื่อให้สามารถค้นหาและใช้ประโยชน์ต่อยอดได้ง่ายขึ้น
 7. สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมี
รศ.ดร.ประเสริฐ ชิตพงษ์ เป็นผู้อำนวยการสถาบัน และมี
อาจารย์ชาภิย์ พัทธกะคุมพล เป็นกลไกหลักในเชื่อมประสาน
กับภาคส่วนอื่น
 8. ชมรมแพทย์ชนบท ซึ่งมีบทบาทด้านการขับเคลื่อนการปรับตัวใน
ภาคสาธารณสุข และได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงานของกระทรวง
สาธารณสุขเพื่อแก้ปัญหาไฟใต้ที่กระทบต่อสุขภาพของประชาชน
และระบบบริการสุขภาพ
 9. สมาพันธ์ครูจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีบทบาทในการเป็นตัวแทน
ของครูต่อการแก้ปัญหาในวิชาชีพครูที่ได้รับผลกระทบอย่างสูง
จากสถานการณ์
 10. กลุ่มสื่อมวลชนทั้งจากส่วนกลางและในพื้นที่ที่ได้อาสาารมตัว
กันเพื่อจัดการข้อมูลข่าวสารความรุนแรงของสถานการณ์ไฟใต้
การเจาะประเด็นหรือปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ และการเปิดพื้นที่

สื่อสารสาธารณะแก่ประชาชนในวงกว้าง ผ่านเว็บไซต์ www.deepsouthwatch.org ซึ่งนับเป็นกำลังหลักที่โดดเด่นของ IDSW

11. ประชาคมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในปัจจุบันมีคณาจารย์หลายท่านที่สนใจเข้ามาศึกษาและพยายามเสนอแนวทางการแก้ปัญหาสถานการณ์ไฟใต้ รวมทั้งสภาอาจารย์ นำโดยอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้แสดงความตั้งใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นองค์กรนำในการแก้ปัญหา
12. บุคลากรในหลายภาคส่วน ทั้งที่เป็นข้าราชการภาครัฐ ปัญญาชน ปักเจกชน และภาคประชาสังคมที่มีจิตอาสาที่จะเข้ามาร่วมแก้ปัญหาวิกฤตไฟใต้อีกจำนวนหนึ่ง

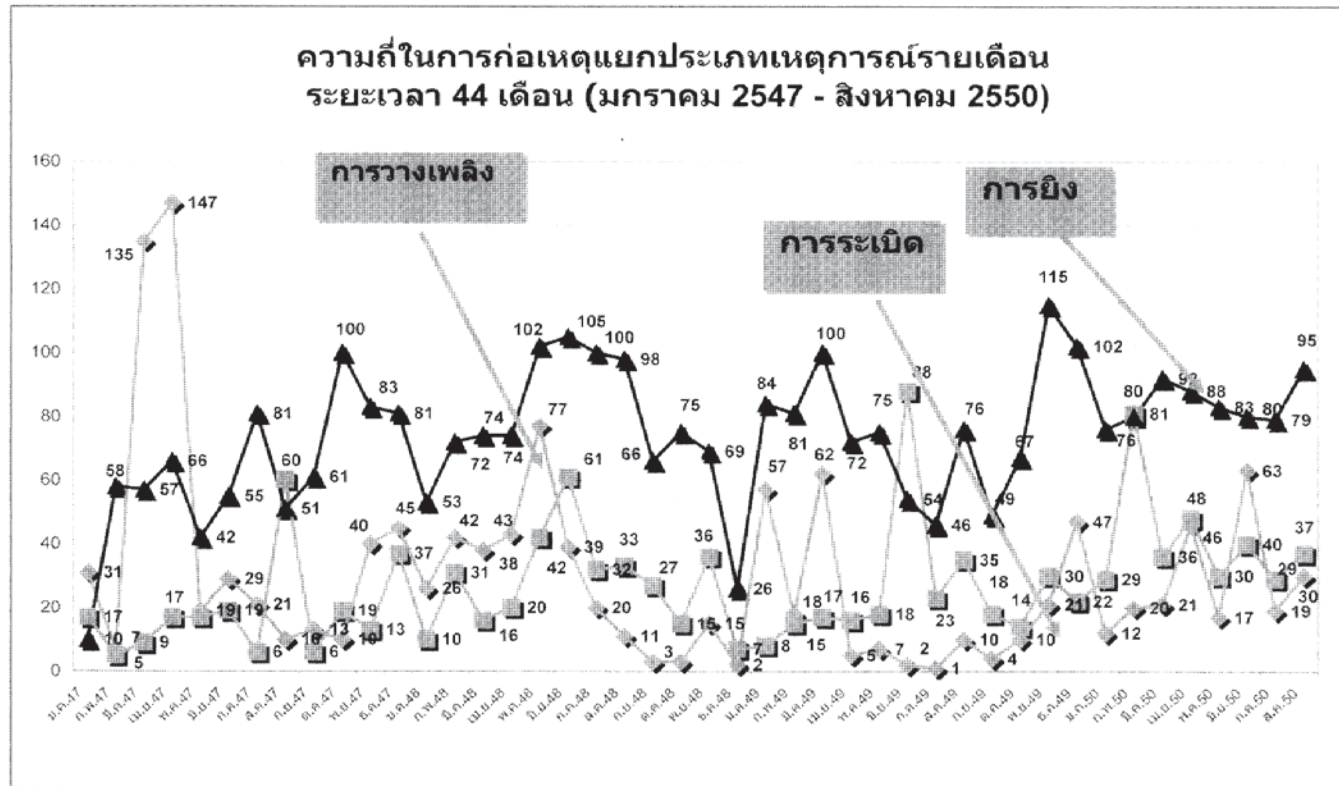
แผนภูมิที่ 8. ผังโครงสร้างการทำงาน IDSW

การขับเคลื่อนด้วยจิตอาสา

ศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้มีลักษณะพิเศษในการขับเคลื่อนด้วยกลไกจิตอาสาร่วมกับการจัดการแบบร่วมมือร่วมใจ มี core team เป็นเสมือนปมด้ายที่ร้อยเรียงกันและพร้อมจะให้ผู้คนที่สนใจในปัญหาวิกฤตไฟใต้อันเปรียบเสมือนผลึกมาเกาะ ทำให้สามารถขยายตัวให้มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ตลอดเวลา โดยที่รูปทรงของแท่งผลึกนั้นก็ไม่นั่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ โอกาส และผู้คนที่จะเข้ามาเกาะเกี่ยวร่วมกันขับเคลื่อน เช่น ล่าสุดมีแนวคิดที่จะใช้กระบวนการสานเสวนา เพื่อสร้างความสมานฉันท์ และการเยียวยาในระดับชุมชนระหว่างชุมชนพุทธและมุสลิมที่อำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการทำงานของศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ยังจำกัดอยู่เฉพาะการใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์จากข้อมูลข่าว การวิเคราะห์เจาะข่าวเฉพาะประเด็น และการสัมภาษณ์ key person มานำเสนอผ่าน เว็บไซต์ www.deepsouthwatch.org ผ่านหนังสือ deepsouth bookazine และผ่านหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ในโอกาสต่างๆ เป็นกลไกหลักในการทำงาน ส่วนแนวทางการทำงานในอนาคตจะเพิ่มการประสานเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอผ่านเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ข้ามศาสตร์แขนงต่างๆ ซึ่งจะเป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่าย และการขยายเครือข่ายไปเชื่อมร้อยกับภาคีเครือข่ายอื่นๆ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย กว้างขวาง และเหมาะสมยิ่งขึ้น

ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์การก่อความไม่สงบ

แผนภูมิที่ 9. ความถี่ในการก่อเหตุแยกตามประเภทเหตุการณ์ มกราคม 2547- สิงหาคม 2550

จากก้าวแรกสู่ก้าวต่อไปของระบบข้อมูลข่าวสารในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารในสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ความพยายามในการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาจัดการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น อาจนับเป็นก้าวแรกอันเป็นรากฐานที่สำคัญในความพยายามที่จะทำความเข้าใจกับปัญหา เผื่อระวังสถานการณ์ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สาธารณะด้วยหลักฐานข้อมูลข้อเท็จจริง การสังเคราะห์องค์ความรู้โดยอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้ากับแนวคิดทฤษฎี ประสบการณ์ และภูมิปัญญา และการบูรณาการระหว่างศาสตร์แขนงต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อถอดรหัสหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของปรากฏการณ์ในมิติต่างๆ เพื่อใช้แก้ไขปัญหาความรุนแรงและความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนภาคใต้นี้ จะเป็นก้าวต่อไปที่นับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหอันเป็นวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้และของประเทศต่อไป

โจทย์วิจัย ระบบข้อมูลข่าวสารจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. การพยากรณ์แนวโน้ม (Projection) ของสถานการณ์ความไม่สงบควรจะเป็นอย่างไร
2. นโยบายและมาตรการต่างๆ ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ส่งผลต่อเหตุการณ์ความไม่สงบและการบาดเจ็บจากความรุนแรงอย่างไร
3. ภาระโรค (Burden of disease) ทั้งที่เป็นผลโดยตรงหรือได้รับผลกระทบทางอ้อมจากเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรง

เป็นอย่างไร

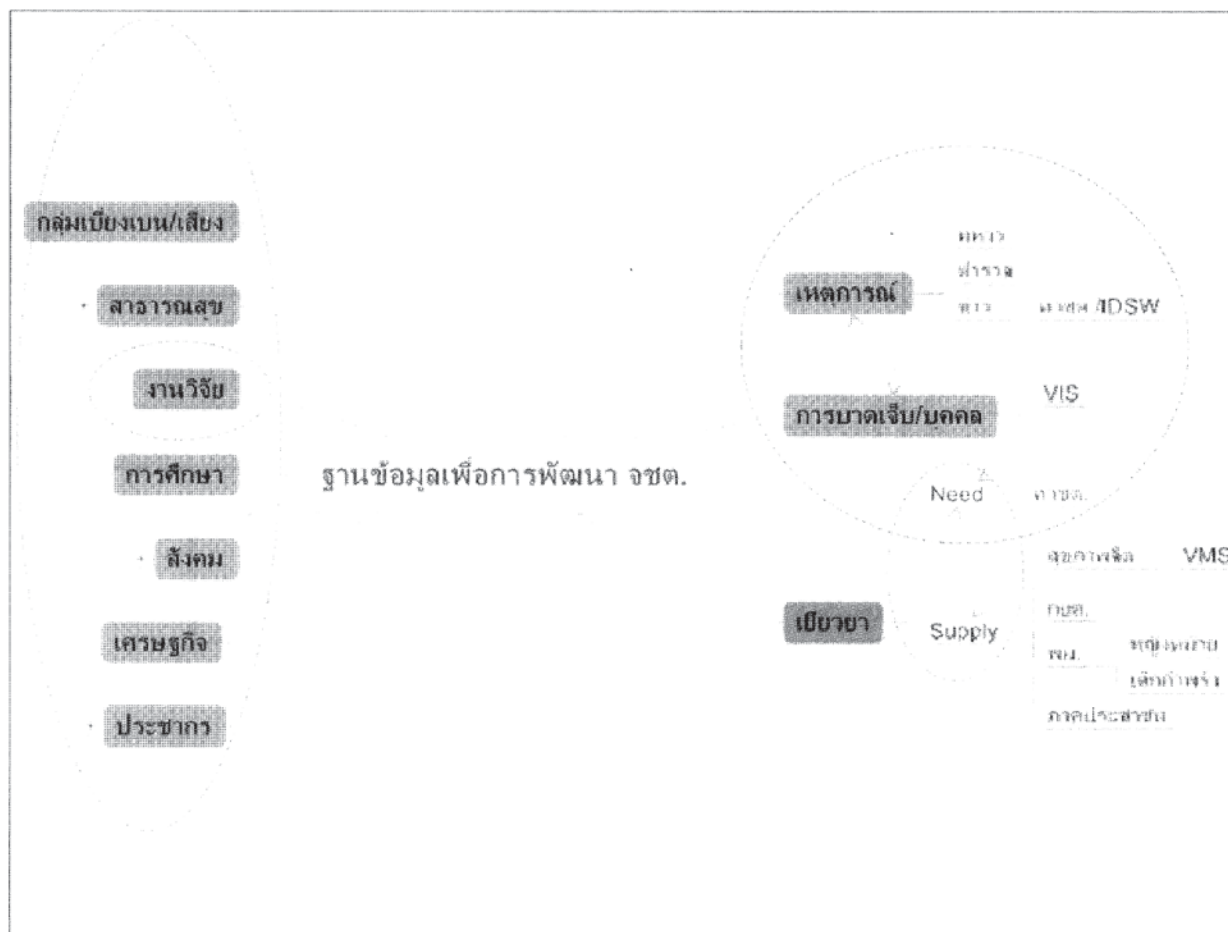
4. แนวทางควบคุมและป้องกันการบาดเจ็บจากความรุนแรงที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร
5. ระบบบริการการแพทย์และสาธารณสุขที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เช่น ระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินและการส่งต่อผู้บาดเจ็บ งานควบคุมป้องกันโรค ควรจะมีการปรับตัวอย่างไร
6. การจัดสรรทรัพยากรและกำลังคนด้านสาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร

ข้อเสนอเชิงนโยบาย ระบบข้อมูลข่าวสารจังหวัดชายแดนภาคใต้

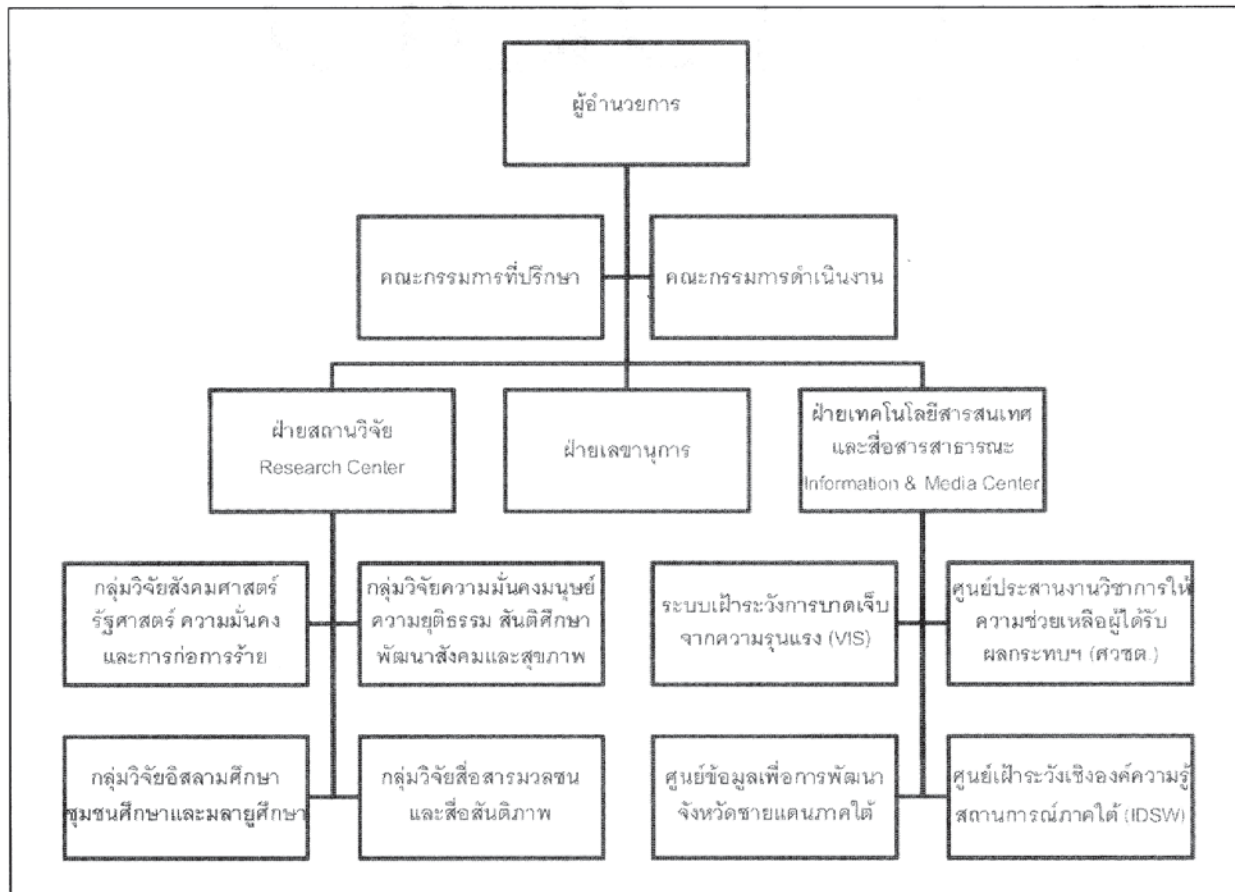
1. จัดตั้งระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อการเยียวยา ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งหมดเพื่อเป็นเป้าหมายในการช่วยเหลือเยียวยา (Demand) แล้วเชื่อมโยงเข้ากับข้อมูลผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาแล้ว (Supply) เพื่อติดตามความครอบคลุมทั่วถึงและความรวดเร็วทันการณ์ของการเยียวยา
2. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำหน้าที่จัดการ เชื่อมโยง ข้อมูลและงานวิจัยในด้านต่างๆ เช่น ด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข เพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (แผนภูมิที่ 10)
3. จัดตั้งศูนย์ศึกษาความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (Research Excellence Center) เพื่อสร้างความเป็นเลิศในองค์ความรู้ทางวิชาการและการวิจัยเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความรุนแรง และการแก้ปัญหาโดยสันติ เพื่อสร้างเครือข่ายทางวิชาการและพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อร่วมกันศึกษาวิจัยปัญหา

ภาคใต้เพื่อเสนอทางออกทางวิชาการเพื่อแก้ปัญหาทางนโยบาย
ทั้งต่อภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้บริการด้านวิชาการและ
งานวิจัยสู่หน่วยงานต่างๆ และต่อสาธารณะ (แผนภูมิที่ 11)

4. พัฒนาศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้สถานการณ์ภาคใต้ ให้ทำ
หน้าที่จัดการ เชื่อมโยง ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ระหว่าง
ศาสตร์แขนงต่างๆ เพื่อการเฝ้าระวังและวิเคราะห์สถานการณ์ความ
ไม่สงบอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดเวทีการวิเคราะห์สถานการณ์ใน
เครือข่ายผู้ที่สนใจ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ ผ่าน
ช่องทางการสื่อสารที่กว้างขวาง และเหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจ
ที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

แผนภูมิที่ 10. ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนภูมิที่ 11. ผังโครงสร้างศูนย์ศึกษาความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
(Research Excellence Center)

โจทย์วิจัย การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. งานวิจัยด้านระบบการบริหารจัดการการเยียวยา

- 1.1. ระบบการบริหารจัดการการเยียวยา การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรมควรจะเป็นอย่างไร
- 1.2. สภาพปัญหาและการบริหารจัดการด้านการเงินของการช่วยเหลือเยียวยาทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น นายหน้าในการเยียวยา การหักค่าหัวคิวเงินช่วยเหลือ ควรจะเป็นอย่างไร

2. งานวิจัยด้านระบบและกลไกการเยียวยาของรัฐในปัจจุบันและข้อเสนอสำหรับอนาคต

- 2.1. ระบบการช่วยเหลืออย่างเป็นองค์รวม ที่อำนวยความสะดวกรวดเร็วทันการณ์ และเหมาะสมกับความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบควรจะเป็นอย่างไร
- 2.2. ศูนย์วิกฤติสุขภาพจิต (Mental Health Crisis Center-MCC) กับการพัฒนาความครอบคลุมและประสิทธิภาพของการเยียวยา
- 2.3. ผลกระทบทั้งด้านบวกและลบจากเงินช่วยเหลือเยียวยาต่อบุคคลและชุมชนเป็นอย่างไรและควรจะมีการจัดการการช่วยเหลือด้านการเงินอย่างไร
- 2.4. ปัญหาและผลกระทบจากนโยบายของรัฐที่ส่งผลให้สถานการณ์แย่ลง การปิดล้อมจับกุมแบบเหมารวมคนในหมู่บ้านไปเข้าค่ายฝึกอาชีพ เป็นอย่างไรและควรจะมีการจัดการอย่างไร

3. งานวิจัยด้านองค์ความรู้ วิธีการ และเครื่องมือที่จำเป็นในการเยียวยา

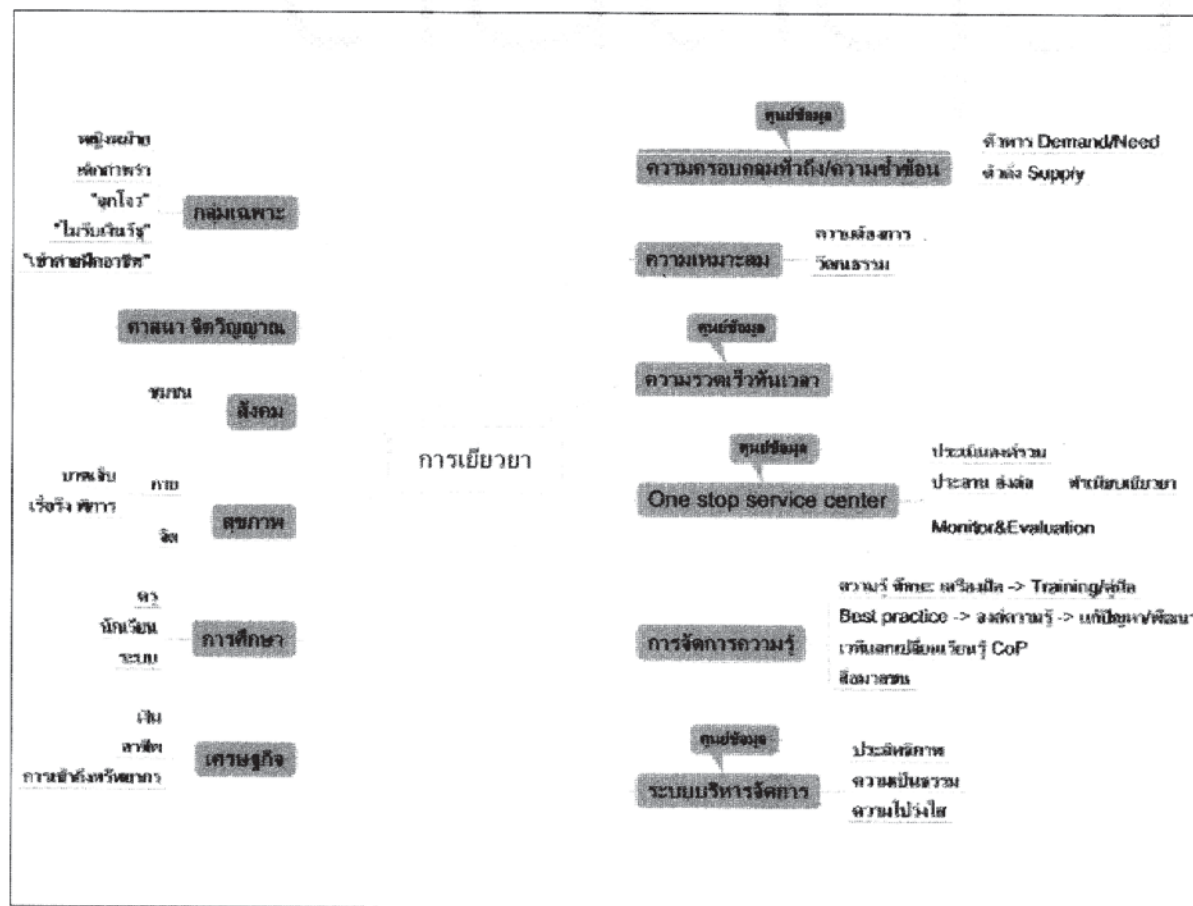
- 3.1. ผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงในระยะยาวในเด็กที่ประสบเหตุการณ์หรือได้รับผลกระทบ สูญเสียจากเหตุการณ์

- 3.2. การช่วยเหลือเยียวยาโดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ เช่น หญิงหม้าย เด็กกำพร้า ผู้ที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐที่เหมาะสม ควรจะเป็นอย่างไร
- 3.3. การช่วยเหลือด้านอาชีพที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร
- 3.4. การช่วยเหลือด้านการศึกษาที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร
- 3.5. การใช้มิติทางจิตวิญญาณและศาสนาในการเยียวยาที่เหมาะสม ควรจะเป็นอย่างไร
- 3.6. การถอดบทเรียนและพัฒนาการเยียวยากันเองภายในชุมชน และระหว่างชุมชน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. จัดตั้งศูนย์ประสานการเยียวยาระดับเขต ประกอบด้วย ตัวแทนจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เช่น ศูนย์สุขภาพจิตเขต15 ศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศบ.สต.) ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กยต.) และสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) ภาควิชาการ เช่น ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศวชต.) และเครือข่ายภาคประชาชน ทำหน้าที่ ประสานงานเชื่อมต่อองค์กรต่างๆ พัฒนาและกำกับระบบบริหารจัดการการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และประเมินผลประสิทธิภาพการดำเนินงานภาพรวมการเยียวยา

2. จัดตั้ง One stop service center ด้านการเยียวยาในระดับอำเภอ ที่ศูนย์วิกฤติสุขภาพจิต (Mental Health Crisis Center-MCC) ในทุกพร.ในพื้นที่ ทำหน้าที่ประเมินความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างองค์รวม จัดทำทำเนียบเยียวยาเพื่อช่วยในการประสานงานและส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม และทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลการช่วยเหลือเยียวยาระดับอำเภอ
3. จัดตั้งเครือข่ายการจัดการความรู้ด้านการเยียวยา ระหว่างเครือข่ายภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการมีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ ถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ เครื่องมือ วิธีการ ในการเยียวยา และเผยแพร่แก่สาธารณะผ่านสื่อมวลชน

แผนภูมิที่ 12. การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้

“รวมพลังปัญญาคืนสันติสุขภาวะสู่ชาวใต้” โดย

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ร่วมกับ

กระทรวงสาธารณสุข

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(วพส.)

สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(สวรส.ภาคใต้ มอ.)